

Державний соціально-гігієнічний моніторинг — як складова частина національної безпеки України

Шевченко Г.М., Гуцук І.В.

Державний заклад «Рівненська обласна санепідстанція» МОЗ України, м. Рівне

З моменту здобуття Україною незалежності, задекларувавши принципи демократичного розвитку та курс на інтеграцію до світової спільноти наша держава зіткнулася з цілою низкою проблем як соціального так і економічного характеру. Незважаючи на ряд досягнень в країні залишаються актуальними суспільно-небезпечні кризові явища, які можуть призвести до непоправних наслідків. Так демографічні показники України з кінця 90-х років вказують на загрозливі тенденції для нашого суспільства: зменшення народжуваності, збільшення смертності, постаріння нації, міграційні процеси тощо. За роки незалежності кількість населення зменшилась майже на 7 мільйонів людей. Зростає захворюваність та смертність серед осіб працездатного віку. Україна впевнено лідирує по темпах приросту соціально-небезпечних хвороб (ВІЛ/СНІД, туберкульоз та ін.).

Враховуючи, що життя та здоров'я людини є головною складовою національної безпеки будь-якої держави Кабінетом Міністрів України прийнята постанова від 22.02.06 №182 "Про затвердження Порядку проведення державного соціально-гігієнічного моніторингу". Державний соціально-гігієнічний моніторинг — це система спостереження, аналізу, оцінки і прогнозу стану здоров'я населення та середовища життєдіяльності людини, а також виявлення причинно-наслідкових зв'язків між станом здоров'я населення та впливом на нього факторів середовища життєдіяльності людини (далі — ДСГМ). Основними завданнями моніторингу є :

- 1) формування загальнодоступного інформаційного фонду;
- 2) виявлення причинно-наслідкових зв'язків між станом здоров'я населення та впливом на нього факторів середовища життєдіяльності людини на основі їх системного аналізу і оцінки ризику для здоров'я людини;
- 3) підготовка пропозицій, щодо поліпшення діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, керівникам установ, підприємств, організацій, суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності та підпорядкування, з питань забезпечення сталих умов для поліпшення *демографічних* (збільшення народжуваності, зменшення смертності, в т.ч. дитячої), *медико-екологічних* та *санітарно-гігієнічних* (стан індивідуального та популяційного здоров'я, стан інфекційної та неінфекційної захворюваності, стан довкілля тощо) показників, а також забезпечення *санітарного та епідемічного благополуччя населення*, яке проживає на території області; (управління ризиком).

У відповідності до постанови КМУ № 182 від 22.02.06 **моніторинг передбачається проводити шляхом :**

- вивчення показників стану здоров'я населення і факторів впливу на нього середовища життєдіяльності людини;
 - збирання, зберігання, оброблення і систематизації даних про результати спостереження за станом здоров'я населення і факторами впливу на нього середовища життєдіяльності людини;
 - використання інформаційної бази даних про стан здоров'я населення і середовища життєдіяльності людини.
- Результати моніторингу передбачається використовувати для:
- виявлення факторів, що шкідливо впливають на стан здоров'я населення, та їх оцінки;
 - прогнозування стану здоров'я населення і середовища життєдіяльності людини;
 - розроблення невідкладних і довгострокових заходів щодо запобігання та усунення впливу шкідливих факторів середовища життєдіяльності людини на стан здоров'я населення.
 - оцінки соціально-економічних втрат при неприйнятті управлінських рішень (або невиконання затверджених заходів).

На нашу думку впровадження ДСГМ в Україні повинно проводитись поетапно, з розмежуванням на державному (національному), регіональному та місцевому рівнях і, обов'язково при цьому, необхідно врахувати досвід Росії та Білорусії, які більше чим на 10 років випередили нас у цьому напрямку (вони почали створювати правове поле для впровадження системи соціально-гігієнічного моніторингу ще в 1994–1996 рр.). Проте враховуючи тісні науково-практичні зв'язки з нашими колегами по ближньому зарубіжжю, ми думаємо, що при належній державній підтримці, нам вдасться спільними зусиллями швидко надолужити згаяний час.

У Рівненській облСЕС, вперше в системі Держсанепідслужби України, у лютому 2008 р. було створено відділ соціально-гігієнічного моніторингу. За 2 роки, спеціалістами відділу у тісній співпраці з фахівцями ДУ «ІГМЕ ім.О.М.Марзєєва АМНУ» та ЦЕСЕС було напрацьовано певний пакет документів (в т.ч. "Положення про

відділ державного соціально-гігієнічного моніторингу облСЕС", соціально-гігієнічний збірник "Соціально-побутові умови населення Рівненської області та їх вплив на стан здоров'я респондентів", інформаційні листи про нововведення в системі охорони здоров'я "Методика оцінки якості навколишнього середовища та його впливу на захворюваність населення на регіональному рівні з урахуванням показників офіційної медичної статистики", "Концепція поетапного створення соціально-гігієнічного моніторингу України").

Висновок. Збереження здоров'я та життя людини є і повинно бути головною метою національної безпеки будь-якої країни, через це **система** спостереження, аналізу, оцінки і прогнозу стану здоров'я населення та середовища життєдіяльності людини, а також виявлення причинно-наслідкових зв'язків між станом здоров'я населення та впливом на нього факторів середовища життєдіяльності людини (ДСГМ) відноситься до пріоритетних базових складових національної безпеки України та потребує якнайшвидшого впровадження на державному(національному), регіональному та місцевому рівні.